

LA FUNCIO EDUCATIVA DELS LIMITS

Josep Maria Carbó

Pedagog. IES Santa Coloma de Farners

M'encantaria poder començar aquest article formulant 4 preguntes. Contestar afirmativament les tres primeres i esplaiar-me en la quarta. M'agradaria començar dient: "Són necessaris els límits en la vida social?" -Sí! "Està en crisi la valoració dels límits?" -Sí! "Ha d'educar l'escola en el respecte i acceptació dels límits quan sembla que la família i la societat se n'han desentès?" -Sí. "Doncs bé, com ho hem de fer?" -Som-hi!!

Em temo però, que si comencem pel final sense haver esclarit les primeres qüestions ens faltarà alguna cosa. Per tant, prefereixo assegurar-me de que l'argument és complet.

PRIMERA PREGUNTA: "SÓN NECESSARIS ELS LIMITS EN LA VIDA SOCIAL?"

Un límit és una frontera que no es pot passar, una contenció en un moment donat, una prohibició, una barrera que cal respectar i valorar. La vida social està feta en gran part d'aquests límits i tots els acceptem com a inevitables. Alguns ho fan amb franca satisfacció i altres com una fatalitat. Alguns hi veuen la garantia de la seva llibertat i altres la negació d'aquesta llibertat. Alguns donen el millor d'ells mateixos per mantenir-los i enfortir-los i altres per superar-los i destruir-los. Però tots sabem que són aquí i que segurament sense ells no hi hauria societat tal com la coneixem ara.

Els límits en la vida social tenen, com a mínim, dos evidents avantatges.

a) Eviten la dissolució (destrucció) i entrenen la repressió: Les normes socials, les prohibicions i les lleis eviten la dissolució dels grups perquè donen pautes de confiança i de seguretat a l'individu i a la pròpia societat. També perquè **entrenen la repressió** necessària. Vegem-ho:

Quan sabem el que podem i el que no podem fer i esperar estem en disposició de planificar les accions i dur a terme tasques col·lectives. No hi ha res més castrador per a un grup que un marc anòmic perquè impossibilita els projectes i degrada qualsevol acció constructiva a mera supervivència.

Sovint comento als meus alumnes l'exemple del reglament en els esports. Ningú que estimi el futbol creurà que el reglament impossibilita el bon joc, sinó el contrari.: Gràcies al reglament i a les prohibicions tots sabem a què juguem i això lluny d'impedir les bones jugades les fomenta. És gràcies al reglament que un dribling, una jugada assajada o un posició tàctica esdevé possible i bonica. Llibertat no apareix aquí com el típic "fer el que vull" sinó com la millor opció entre les possibles. Sense reglament un partit de futbol derivaria ràpidament en un combat o un absurd i això no és divertit ni convida a la participació.

Així doncs la llibertat i la seguretat es generen en gran mesura a partir dels límits en les accions socials.

Si ens fixem amb el nostre cos, passa una cosa semblant: Tenim unes limitacions evidents, però no diem que ens treuen la llibertat sinó que quan actuem lliurement ho fem sempre aprofitant al màxim les limitacions que tenim. Pujar una muntanya

és un plaer que deriva de la nostra limitació per volar i no per això deixem de gaudir-ne.

Per altra banda els límits entrenen la repressió ja que ens obliguen a aturar-nos en un punt que no sempre és el que nosaltres voldríem. Aquí apareixen els límits com a frustrants, com a opressius. El desig natural és sovint superar-los i si no podem, maleir-los. Aquest exercici de frustració és imprescindible per a viure en comunitat ja que està molt lligat al respecte i al bé comú. Fins i tot cal que funcioni quan la persona no n'entén el sentit. Acceptar les limitacions que ens perjudiquen a primera vista per acceptar una norma que no entenem és una virtut de confiança que necessita la crítica per no esdevenir submissió. Això ho explicaré en el següent apartat.

b) Possibiliten el creixement

Però els límits no només tenen una funció de contenció o repressió sinó que també són un motor de creixement personal i moral. Quan algú entra en contacte amb els seus límits pot respondre amb respecte o amb transgressió envers les normes que els regulen. En ambdós casos hi ha enormes potencialitats educatives.

b1) Si la resposta és el **respecte**, és a dir que l'individu opta per aturar-se i renunciar als seus desigs, apareixen tres grans aprenentatges possibles:

- El primer és la **creativitat**, entesa com la capacitat d'aconseguir un objectiu per mitjans diversos. És la norma de no tocar la pilota amb les mans la que fomenta les habilitats i el virtuosisme amb els peus. Així doncs els individus hem de buscar alternatives agradables als nostres impulsos prohibits i ho hem de fer no amb sentiment de limitació sinó de nova possibilitat. Un noi que necessiti projectar-se com a fort i poderós, pot viure la prohibició d'amenaçar i agredir els seus companys com una limitació que li impedeix mostrar un aspecte en què se sent superior. Haurà d'aprendre a resoldre creativament el seu conflicte ja sigui dirigint la capacitat i necessitat de força cap a la protecció dels febles o cap a l'exhibició de força lúdica o qualsevol altre camí que se li ofereixi o pugui trobar.

- El segon aprenentatge possible quan optem per respectar els límits és el de l'**eficàcia**. El respecte de la norma facilita l'entesa i la cooperació entre les persones que la comparteixen.

- I el tercer és l'**autonomia**. Una persona que accepta els límits socials sense necessitat de ser vigilat o controlat és evidentment una persona autònoma. Genera confiança i en rep. L'auto-domini inclou la fidelitat als propis principis i per tant la persona queda vinculada a ella mateixa i no als altres que l'han de supervisar. No negareu que viatjaríeu més tranquils amb algú que estigués personalment compromès amb el respecte a les normes de la circulació que no pas amb algú que només s'abandona als seus impulsos i es modera quan percep un element sancionador a prop.

b2) En la **transgressió**: Si en una situació de prohibició optem per transgredir la norma, també apareixen davant nostre unes possibilitats d'aprenentatge.

- En primer lloc l'aprenentatge de la **llibertat** que inclou la capacitat per triar no obeir. És l'antídot a la submissió i convé que tots l'hàgim experimentat. L'aprenentatge de la llibertat demana sovint la pràctica de la desobediència. De com ho analitzem i ho considerem posteriorment en dependrà el grau d'eficàcia didàctica de la nostra acció.

- La **responsabilitat** (que és una conseqüència de la llibertat) és el segon descobriment que ens espera darrera una infracció. Respondre de la nostra acció i acceptar el que hem fet, assumint les conseqüències, és la lliçó de la responsabilitat. Inclou acceptar els nostres errors i la necessitat de superar-los, o bé acceptar que no compartim els criteris socials i que hem preferit ser fidels a nosaltres mateixos. Seria el cas d'algú que creu per exemple que és injusta la llei que dedica diners públics a inversions bèl·liques i decideix deixar de pagar la declaració de renda. En aquests casos és molt important distingir si la persona està exercint la desobediència de forma responsable o no. M'explico: Si algú creu que està per sobre les normes de la societat (i m'estic referint a una societat democràtica); que està més a prop ell de la veritat que la mateixa llei; que, per tant, no accepta els càstig i l'evita (desobediència irresponsable); que fins i tot voldria sotmetre a la mateixa societat a la seva "veritat", aquesta persona estarà en un nivell moral inferior a qui desobeint igualment la llei manté una actitud de desobediència responsable. Podria creure que ell obra amb més justícia que no pas la norma però admet que la societat l'ha de castigar i no s'hi oposa ja que és responsable (accepta les conseqüències)

Aquest aspecte és molt important ja que convé distingir aquests dos tipus d'infractors o de rebels. Uns són immadurs i primaris encara que portin aura de valents i líders i no estan per damunt la llei perquè ni tan sols l'han entès. Són els que actuen amb violència davant les lleis que no els agraden i apel·len a valors o principis superiors quan en realitat no són capaços d'entendre el valor més alt del consens social. Els altres, igualment desobedients han entès perfectament el valor del consens i l'han superat. Mai perjudicarien ningú ni pretendrien que la societat es doblegués als seus criteris. Trenquen la norma en els punts més conflictius per obligar a superar-la i accepten la norma encara que els perjudiqui. És molt diferent anar contra el servei militar obligatori amb manifestacions violentes que negar-se a prendre un arma i restar 4 anys a la presó com van fer els primers objectors.

- I aquest és el tercer valor de la transgressió: el **progrés** moral quan la transgressió la protagonitzen les persones que entenen el valor de les normes (transgressió responsable).

SEGONA PREGUNTA: "ESTÀ EN CRISI LA VALORACIÓ DELS LÍMITS?"

Jo diria que sí. Crec que estem assistint a un abandó de la tasca educativa respecte els límits. Què vol dir? Doncs que els agents educadors no valoren els beneficis que es desprenen de l'enfrontament dels joves amb la norma social. En realitat educar els joves i adolescents en el respecte a les normes és esgotador. Exigeix convicció, disponibilitat, constància, molta paciència i un cert grau de tensió.

Necessitaríem una anàlisi sociològica per explicar com la societat en general, les famílies i les escoles han anat abandonat aquesta tasca. Apunto algunes explicacions intuïdes:

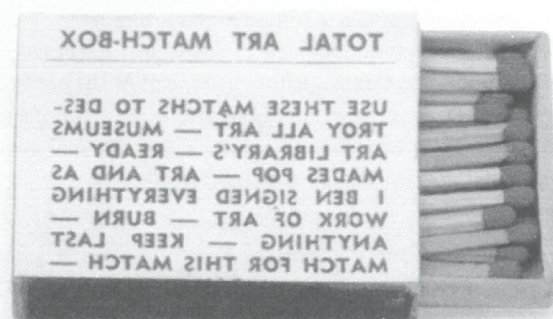
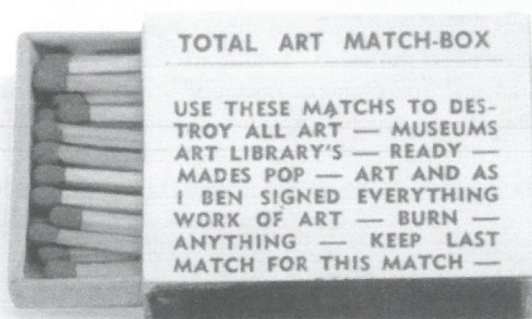
La **societat** ha abandonat per ideologia. La permissivitat, la identificació pueril de llibertat amb absència de limitacions i l'individualisme degut en part a la falta de projecte social són valors importants a la nostra societat. Les idees de mercat i de consum del sistema econòmic actual han induït la creença que la repressió és una negació de la llibertat. Els límits en les aspiracions i en els mitjans per a assolir-les es presenten com a borrosos i relatius. Els valors emergents en aquest context són els publicitats. (bellesa, poder, prestigi, riquesa, joventut, ...) Res a veure doncs amb la responsabilitat, el respecte, la convivència o l'autonomia.

La **família**, immersa en aquest oceà d'exaltació dels valors materialistes afronta la tasca educativa dels límits amb uns handicaps poderosos: falta de convicció, de temps i d'energia. Falta de models i falta de suport social. I si a això hi afegim que molts pares/ educadors necessiten, ells mateixos, ser educats perquè molt sovint no tenen els valors que suposa han de transmetre, entendrem la complexitat d'aquesta tasca.

I l'**escola** s'ha quedat sola en la defensa dels límits. L'escola entén la necessitat dels límits perquè és absolutament impossible la vida escolar sense unes mínimes normes. No podem fer veure que no veiem els nois i noies perquè els tenim al davant tot l'horari, ni podem permetre que vagin a la seva bola perquè tenim uns espais i uns temps per cobrir i unes responsabilitats de guarda i custòdia (que és el que realment interessa a tothom, més que no pas l'educació pròpiament dita.). Per això no podem prescindir de la norma. Amb tot, l'escola s'ha contagiada de la societat en general i de les famílies i està cedint terreny a la displicència.

TERCERA PREGUNTA: "HA D'EDUCAR L'ESCOLA EN EL RESPECTE I ACCEPTACIÓ DELS LÍMITS QUAN SEMBLA QUE LA FAMÍLIA I LA SOCIETAT SE N'HAN DESENTÈS?"

La meua resposta no pot ser més contundent: Sí! Ho hem de fer encara que tothom abandoni. Al paràgraf anterior ho he

justificat barroerament però hi ha més arguments a considerar:

Un cop més l'escola haurà d'assumir responsabilitats de forma subsidiària. En situacions d'emergència o en temps de crisi les escoles han d'assumir prioritats encara que no siguin les específiques. Quan jo treballava a la Font de la Pólvora (un barri molt desafortunat) teníem clar que ens tocava reforçar els hàbits alimentaris (donàvem l'esmorzar), d'higiene, de vestir o de acceptació de normes. Si algú pensava que no era la seva feina allí era evident que cap altra cosa no era prioritària.

És vigent encara, i em consta, que molts professors no creuen que la seva tasca sigui educativa sinó instructiva. Entenc els seus raonaments però no puc acceptar-los. És impossible instruir algú si no se l'educa al mateix temps. Potser seria desitjable que els nois i noies ens vinguessin a l'escola educats i nosaltres només els haguéssim d'instruir, però és clar que això, ara per ara, no és realista. Els nois ens arriben amb evidents mancances d'educació bàsica, entenen per això el domini dels hàbits socials, la disciplina en el treball, la confiança en l'autoritat, el respecte per les coses i les persones, la participació crítica i constructiva,

Hem de ser educadors i ajudar els alumnes a aprendre aquestes habilitats humanes essencials mentre treballen les matemàtiques o la plàstica. I una d'aquestes deficiències que apareixen com emergència imperiosa és l'aprenentatge dels límits en la vida social.

Una altra raó és que les escoles són un bon marc o camp de pràctica per a aquest aprenentatge ja que és una comunitat d'iguals on hi ha grups naturals i arbitraris, on les finalitats estan ben definides i els comportaments regulats. Això reproduceix el microcosmos social del conflicte amb les condicions més avantatjoses: tenim la convivència, les normes, els conflictes, les mesures punitives i educatives, el temps, els espais i els educadors per a la reflexió i les possibilitats d'assumir de forma constructiva els fracassos.

I encara una darrera raó per la qual ens toca aquesta feina és, per a mi, la raó definitiva: l'escola ha d'educar en el respecte als límits, perquè la llei ens ho exigeix. El primer nivell de concreció de la recent aprovada llei de qualitat, on es parla dels objectius generals diu entre altres coses que els alumnes han de "consolidar hàbits i iniciativa, responsabilitat, autonomia, (...) desenvolupar actituds de confiança en un mateix, sentit crític, (...) com a com a mitjà pel desenvolupament personal..." (art. 3 apartat k) "Assumir responsablement els seus deures, exercir els seus drets (...) practicar la tolerància i la solidaritat i consolidar les virtuts morals i els valors comuns d'una societat participativa i democràtica. (Art. 3 apartat l). "Aplicar (...) els coneixements adquirits (...) a fi de resoldre de manera creativa problemes, necessitats i relacions interpersonals en els àmbits escolar, familiar, social i professional." (Art. 3 apartat m)

A mi aquests enunciats em semblen una exigència legal a l'educació dels valors del respecte i l'acceptació crítica de les normes socials. I això implica el treball amb els límits.

Resumint: Ens toca educar en el respecte i acceptació de límits ... **a)** pel sol fet de ser una institució educativa ; **b)** per la crisi social i de la família que ens converteix en responsables subsidiaris; **c)** per l'especial idoneïtat dels sistema escolar respecte aquest objectiu i **d)** per imperatiu legal.

QUARTA PREGUNTA: "COM HO HEM DE FER?"

Per a mi la millor i de fet l'única manera que conec d'educar una persona en el respecte o la confrontació amb els límits socials (normes, lleis, etc...) és exercint amb ell l'autoritat.

L'autoritat té com a funció vetllar per l'acompliment de les normes ja que aquestes (en els estats democràtics) són la millor expressió que tenim de la defensa dels drets de tots. Els professors i els educadors en general hauríem d'exercir l'autoritat d'una forma activa i lúcida.

De forma **activa** vol dir amb un compromís personal, acceptant que aquesta és una de les tasques més importants i que l'hem d'afrontar amb esperit de servei i desig de millora.

Exercir l'autoritat de forma **lúcida** vol dir tenir algunes idees clares, una bona teoria.

Per això m'atreveixo a apuntar 5 idees que per a mi són fonamentals a l'hora d'exercir l'autoritat. Són:

1. **Conèixer què és important:**
2. **Exigència amorosa: Exigir-se i exigir**
3. **Estimular l'autonomia (l'autodisciplina)**
4. **Motivar eficaçment**
5. **Confiar**

1. Conèixer què és l'important.

Precisament aquesta és la premissa de la lucidesa. Conèixer el mapa pel que et desplaçes. Sempre dic que no hi ha res més pràctic que una bona teoria. Qui sap on vol anar sempre troba la manera d'arribar-hi però qui no sap on vol anar sempre acaba arribant a un altre lloc. Davant qualsevol consulta de tipus tècnic pedagògic sempre cal començar preguntant: "què vols aconseguir?" (És a dir, "quina teoria tens respecte a on et trobes i on vols arribar?")

Una cosa em sembla fonamental: entendre quina és exactament la funció de l'autoritat en el terreny pedagògic. Prohibim menjar xiclet a classe, o estar a la rampa del pati prop del carrer o certes expressions o símbols en la parla o el vestir. Cal que tinguem molt clar que l'objectiu d'aquestes prohibicions no és ben bé evitar les conductes per elles mateixes, (ja que sovint són discutibles) sinó afrontar el nois i noies a unes situacions en què s'hagin de plantejar com actuar davant normes que no entenen i autoritats que vetllen pel seu acompliment. M'explico. Sovint algun noi em pregunta perquè no pot menjar xiclet a classe i m'argumenta que no molesta, que no hi ha cap raó, que hi ha profes que ho fan o ho deixen fer,... Jo me'ls escolto i els explico que hi ha altres persones tan assenyades com ells que ho veuen d'una altra manera. Que aquestes altres persones són precisament les encarregades de redactar i aplicar el reglament i que per tant cal acceptar-lo. Em repliquen que no veuen per què, ja que... (i aquí podeu posar-hi totes les raons que vulgueu) Quan acaben els comentos que això està molt bé però que quan hi ha dos criteris diferents sobre una qüestió cal aplicar el de qui ostenta l'autoritat, en aquest cas el professor. "Ja hi som!! És clar, els profes sempre teniu raó, no? Això és una democràcia?" "Clar que no a la primera pregunta i sí a la segona", responc. "Una altra cosa és que a tu no t'agradi. Mira, a mi personalment no em molesta que mengis xiclet, però la norma és que no en pots menjar i ni tu ni jo l'hem d'ignorar

perquè hi és per a alguna cosa.” Continuen dient que no ho entenen i jo continuo explicant que han d'acceptar les normes encara que no les entenguin o no hi estiguin d'acord. (Cal dir que aquí estic simplificant el diàleg que sovint és molt llarg, perquè sempre hem d'explicar les dues excepcions: els sistemes no democràtics i les ordres contra la pròpia consciència.)

Al final, sempre els explico que ells són lliures per desobeir i ells diuen que no perquè jo els castigaré. “És clar que et castigaré, però si creus que aquesta norma és injusta, potser l'acció indisciplinada de molts en aquest tema ens obligaria a replantejar-nos la norma, no creus? Grans canvis socials s'han aconseguit quan les persones han defensat els seus ideals valorant els inconvenients personals, però optant per la desobediència com a generadora de canvi.”

Amb això vull dir que a mi m'importa relativament poc si mengen xiclet, si estan a la rampa o si fan vaga. El que realment m'importa és el conflicte que es planteja quan s'enfronten a les normes que no els agraden, no entenen o no volen tenir. Aquí hi ha un potencial educatiu que hem de defensar i mantenir. L'autoritat no és només prohibir o reprimir sinó ajudar a prendre decisions autònomes, mantenint ferm el marc, de la mateixa manera que un entrenador no abaixa la dificultat dels exercicis sinó que la manté alta per tal de provocar l'excel·lència.

En resum, no ens importen tant els fets com els processos que segueixen els alumnes quan topen amb els límits. És llavors quan hem de treure el millor de nosaltres per mantenir fermes els límits i ajudar els alumnes a prendre decisions, orientant-los i ajudant-los a valorar-les, dur-les a terme i acceptar-ne les conseqüències. I a mi m'és igual si decideixen obeir o transgredir, mentre hi hagi darrera aquest fet un aprenentatge de responsabilitat i autonomia. Si no hi ha consciència i presa de decisió autònoma, qualsevol resposta davant els límits (la submissió contínua o la desobediència sistemàtica) em semblen igualment detestables.

2. Exigència amorosa:

Exigir-se i exigir quan ens trobem en situacions conflictives. Hem d'intervenir. Fer veure que no veiem els conflictes és la pitjor solució. La intervenció ha de ser sempre proporcionada i positiva. Molt sovint intervenir en un conflicte obert és incòmode però ho hem de fer. Ens paguen per fer-ho (és una manera tonta de dir que és la nostra feina) i si hi ha baralles o ordres no acceptades hem de recórrer a la força si cal. És important distingir la força de la violència. La força és protectora, i la violència agressiva. Amb força aguantem un noi o ens interposem en una baralla. La violència seria donar cops o qualsevol altre actitud provocadora. Si un noi, per exemple, no vol sortir de classe se li ha d'explicar que se'l traurà per força (sense violència). Sovint avisen “A mi no em toquis” Si escolteu això és molt probable que ens estigui dient que ja l'han tocat prou al llarg de la seva infància. De totes maneres ha de tenir clar que quan es dona una ordre s'ha d'obeir. (I estem suposant que no són ordres arbitràries o capricioses sinó decisions preses amb sentit d'autoritat.) Precisament la incapacitat de fer-se obeir, l'ambigüitat en les amenaces i avisos, permetre el regateig i la divagació sobre les ordres és el que ha escampat entre els alumnes una cultura de negació sistemàtica d'obediència a l'espera d'alguna de les moltes escaletxes en

Per això és tant important que quan donem ordres ho fem amb consciència, no d'una forma compulsiva. Hem de ponderar les situacions i prendre decisions que s'han de complir.

Això ens serà més fàcil si tenim autoritat. Autoritat no és el mateix que poder. El poder el tenim tots els mestres i professors perquè ens el dona l'administració. L'autoritat però ens la guanyem i ens la donen els alumnes. Ho fan quan perceben que realment volem el seu bé i que fem el millor que podem en aquest sentit. Això suposa una certa implicació emocional perquè són processos personals profunds i l'empatia hi juga un paper important.

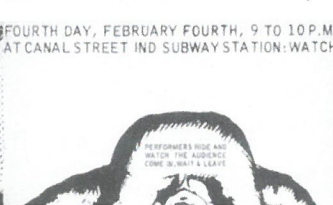
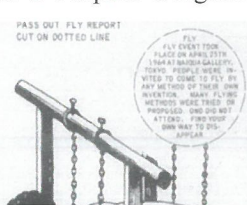
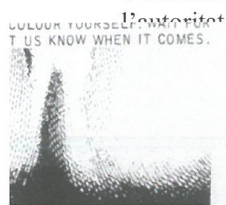
3. Estimular l'autonomia:

No només hem de posar o permetre que els nostres alumnes es posin en situacions de conflicte, sinó que els hem d'ajudar a afrontar-los positivament. El fracàs pot ser animador si hi ha algú que et recolza i t'ajuda a reflexionar tot proposant altres alternatives, però pot ser també desanimador si et trobes sol i bloquejat en una situació sense sortida que es va repetint periòdicament.

És molt important treballar per a l'autodisciplina. Això significa que hem de cedir el poder a les mans dels alumnes. Poc a poc s'han de fer amos de la seva conducta, responsables dels seus èxits i fracassos. Com quan ajudem a caminar un infant. El posem en la situació justa que pot afrontar i no li evitem la caiguda. L'estimulem a fer un pas però no li posem prou fàcil com perquè no aprengui alguna cosa. Amb els nostres alumnes passa el mateix. Després de donar-los una ordre o davant una desobediència o un conflicte podem preguntar: “Què penses fer?” O sigui, “has de prendre una decisió”. Els nois i noies solen quedar força sorpresos davant aquesta invitació a l'acció perquè quasi sempre donen per descomptat que aquesta pregunta l'has de contestar tu com a professor. Troben evident que si s'han barallat els castiguis, que si han desobeït els renyis, que si han boicotejat una activitat els marginis, etc... Situar la resposta possible dins d'ells és instaurar l'autonomia en la seva disciplina. “Com penses arreglar-ho?”, “què creus que seria just ara?”.

Les habilitats dels alumnes per eludir responsabilitats són estimables. Solen negar-se a respondre (“tu sabràs”, “tu mateix”,...) o donen respostes estereotipades, (“castiga'm sense patir”, “fes-me venir dues tardes”,...) o diuen el que creuen que tu estàs esperant que diguin, (“em disculparé i no ho tornaré a fer”) o ho redueixen a l'absurd (“res”) Costa fer-los prendre decisions i aquí cal que vegin que el que volem és convertir el problema que han tingut en una oportunitat educativa. “Mira, ara és un bon moment per aprendre a relacionar-te amb l'Abel que tan malament et cau”.

Podem ajudar els alumnes a afrontar aquestes situacions de varies maneres. Per exemple: **a)** Deixar-los veure clar que estem amb ells i no estan sols. Cap cosa que diguin o proposin no serà menystinguda. **b)** Deixar-los temps per reflexionar (“Vols dir-m'ho demà el que faràs amb l'Abel?”) **c)** Oferir-los un ventall d'alternatives per a aquesta situació. (“Si vols et dic algunes coses que jo sé que a altres persones els ha ajudat. Per exemple escriure-li una carta, parlar amb un seu amic perquè li faci arribar la teva proposta, pactar amb ell un període d'indiferència mútua per refredar els ànims, disculpar-te, exigir-li disculpes, buscar un

mediador, ... Pensa-ho i ja em diràs”) d) Donar confiança (“No et preocupis que jo sóc un professional d’ajudar els nois com tu en els seus problemes. Tinc molts recursos i no ens en quedarem sense. Ja veuràs com ens en sortirem.”) e) Assegurar-se que prenen les decisions amb coneixement de les conseqüències (“Si et disculpes i ell no ho accepta, què creus que passarà?”)

En qualsevol cas, l’important és el procés que estem fent. I mentre els alumnes van afrontant els seus propis conflictes, els sotmetem també al reglament de règim intern, perquè han de saber que viuen en un marc social regulat i que hi ha uns acords sobre les conductes considerades inacceptables. Però també raonem i expliquem que estan al seu servei, per a la seva educació i maduració com a persona i que tot el marc encara que sigui o sembli repressiu és un marc educatiu per ajudar-lo a créixer. I li recordem que està a un centre educatiu per a aprendre, que és normal que s’equivocui i que hi hagi coses que no les sap fer. Cal que ho assumeixi i col·labori en la recerca dels millors mètodes per a ajudar-lo a superar els seus problemes.

4. Motivar eficaçment:

Precisament aquest context de complicitat que està implícit en l’exigència amorosa de la que parlem té el seu fonament psicològic en la motivació. Les persones segons Maslow tenim dos tipus de motivacions: les de deficiència i les de creixement. Les de deficiència són les que ens mouen a assolir coses necessàries per a la supervivència. En els humans això inclou necessitats físiques (menjar, beure, descans,...) i afectives (seguretat, respecte, amor i autoestima)

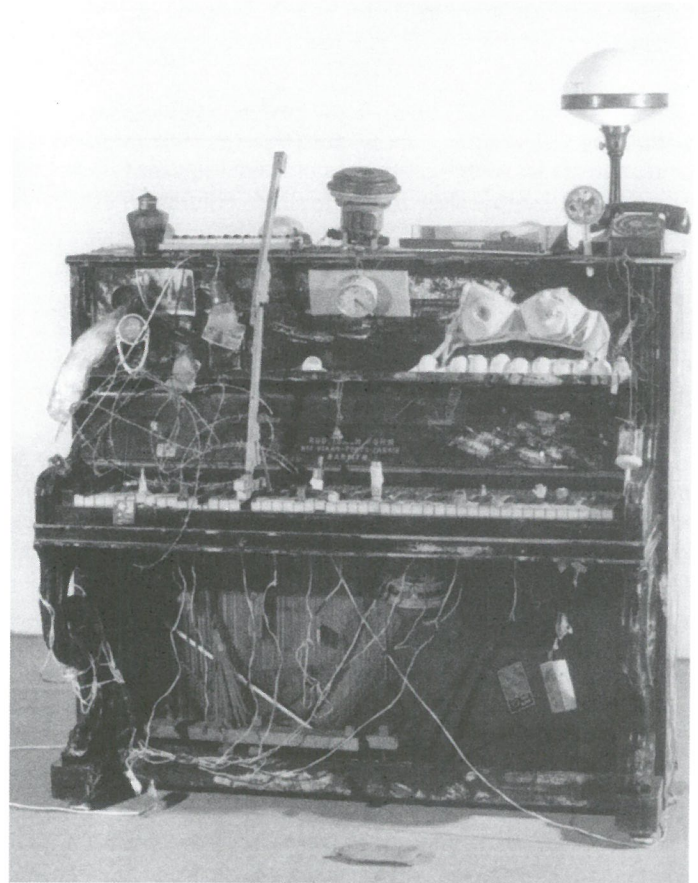
Les motivacions de creixement, exclusives dels humans, són les que ens mouen a aconseguir coses que ens perfeccionen o ens “eixamplen” per dir-ho així. (Aprendre anglès, idiomes, viatjar, fer massatges,...) Només es donen quan tenim les necessitats de dèficit cobertes. Ningú no està motivat per les matemàtiques si té gana o no se sent estimat. Bé, ningú... a no ser que fent matemàtiques aconsegueixi aquest pa o aquest amor que necessita, clar!!!

I aquest és per a mi el diagnòstic i el tractament que necessiten els alumnes que tenen problemes amb els límits. El diagnòstic és que se’ls demana motivació per a coses que no necessiten (motivacions de creixement com ara ser obedients, callats, respectuosos amb les normes, interessats en el català,...) i no tenen encara satisfetes les seves motivacions de dèficit (no se senten valuoses ni estimats per ells mateixos o els altres). El tractament per a mi deriva lògicament d’aquest diagnòstic: cal exigir la seva implicació en les tasques educatives (les àrees i també el tractament dels conflictes des de l’autodisciplina) i han de rebre a canvi dosis sinceres d’afecte i d’autèntic respecte.

“Compliràs el càstig que et correspon i prendràs decisions conjuntament amb mi sobre com superar aquest problema que et molesta, i mentre treballem junts en això descobriràs el valor que tens per a mi i l’estima mútua que es genera.” Usarem el llenguatge que compregui i li arribi per fer-li saber que aquest és l’objectiu. La tècnica seria més llarga d’explicar i no hi cap aquí. Ho deixo doncs, en aquest punt.

5. Confiar:

La confiança és una premissa imprescindible. Els professors hem de saber que quan treballem de la millor manera que sabem, buscant sempre el coneixement i relacionant-nos de forma amorosa amb els alumnes, ens hem de desvincular dels resultats. És a dir que no hem de tenir una expectativa clarament dibuixada

del que ha de passar i del que no. La confiança implica actuar tan bé com sapiguem en el procés i acceptar qualsevol resultat que es doni, pensant que és l’adequat per a seguir avançant en la superació del problema.

Cal no tenir pressa ni esperar a curt termini. Si alguna cosa es mou lentament en els humans és el canvi essencial. I el que busquem nosaltres no són canvis accidentals o temporals (que siguin obedients mentre som presents o que simulin amistat o que sàpiguen dissimular els sentiments negatius) sinó el continu canvi essencial cap el perfeccionament (autodisciplina, responsabilitat, autonomia,...)

Notes

[1] La primera és quan les normes no surten d’òrgans democràtics, cosa que no se sol donar gairebé mai als centre educatius ja que estan regulats per una llei feta per un parlament democràticament elegit, i la segona, en el cas que l’acompliment d’alguna norma anés en contra de la pròpia consciència. També es fa difícil d’imaginar, però pensem per exemple què passaria si algun professor et demanés que l’obeïssis (respectant la norma de l’obediència deguda) i t’ordenés fer mal a algú!!! Són casos tan extrems que quasi bé mai es donen)

[2] Això em recorda el cas que em va passar amb uns alumnes que em van demanar un canvi de data d’examen perquè feien una vaga aquell dia. Els vaig dir que no, que estaven tots suspesos si no es presentaven. Es van indignar, em van acusar de no donar suport als seus ideals, de manipular-los,... Els vaig dir que res d’això, que si volien aconseguir alguna cosa havien de considerar el preu. Els primers sindicalistes perdien la feina i fins i tot la vida en les seves reivindicacions, però ara tenim lleis i drets dels treballadors aconseguits gràcies a aquells sacrificis. No és realista voler fer canvis amb un esforç 0. Havien de decidir si volien suspendre un examen o defensar les seves idees. Al final la majoria va optar per l’examen, però al menys els que van fer vaga, van fer vaga i no un dia de festa. La meua missió és ajudar-los a afrontar responsablement els conflictes amb les normes, no evitar aquests conflictes.